

Monimuotokosteikkojen vesistö- ja ilmastovaikutukset turvetuotannosta poistuneilla alueilla

MoVeTu-hankkeen paikkatietoanalyysi

Sanna Karjalainen 5.6.2023

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Monimuotokosteikkojen vesistö- ja ilmasto-vaikutukset turvetuotannosta poistuneilla alueilla (MoVeTu)

Hankkeen tavoitteena on:

- 1) Selvittää mihin maankäyttömuotoihin entiset turvetuotantoalueet ovat Pohjois-Pohjanmaalla päätyneet.
- 2) Selvittää entisille turvetuotantoalueille rakennettujen monimuotokosteikkojen nykyistä vesistö- ja ilmastokuormitusta.
- 3) Tuottaa paikkatietoanalyysien ja tarinakartta-tekniikan avulla alusta, jolla jaetaan tietoa monimuotokosteikkojen nykytilanteesta sekä tietoa siitä miten eri aikoina rakennetut kosteikot ovat kehittyneet.
- 4) Laatia tutkittuun tietoon pohjautuvaa ohjeistusta, millaiset monimuotokosteikot ovat ilmasto- ja vesistö päästöjen kannalta kestäviä.

Monimuotokosteikkojen vesistö- ja ilmasto-vaikutukset turvetuotannosta poistuneilla alueilla (MoVeTu)

- Toteuttaja Suomen ympäristökeskus, Syke
 - Mirkka Visuri, Sanna Karjalainen, Anna-Kaisa Ronkanen, Matti Lindholm, Nella Hietanen
- Toteutusaika 1.1.2023 (käytännössä 11.4.2023) - 31.12.2024
- Budjetti 198 458 €
- Rahoittajana Euroopan aluekehitysrahasto Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta

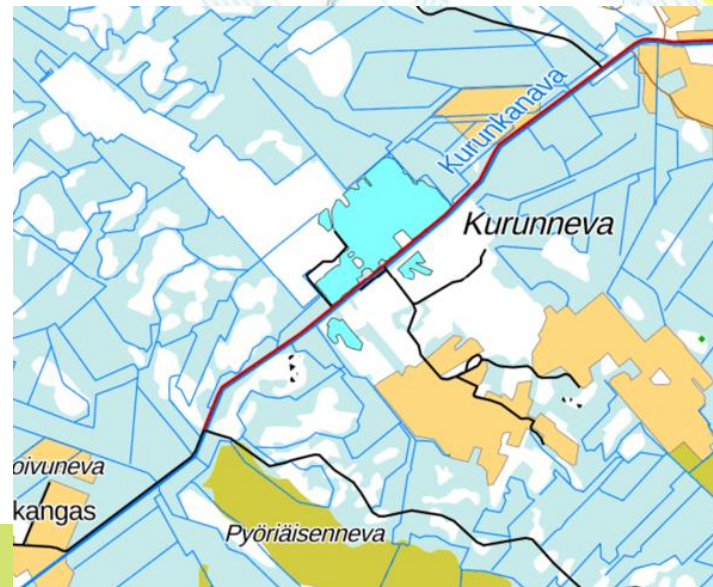
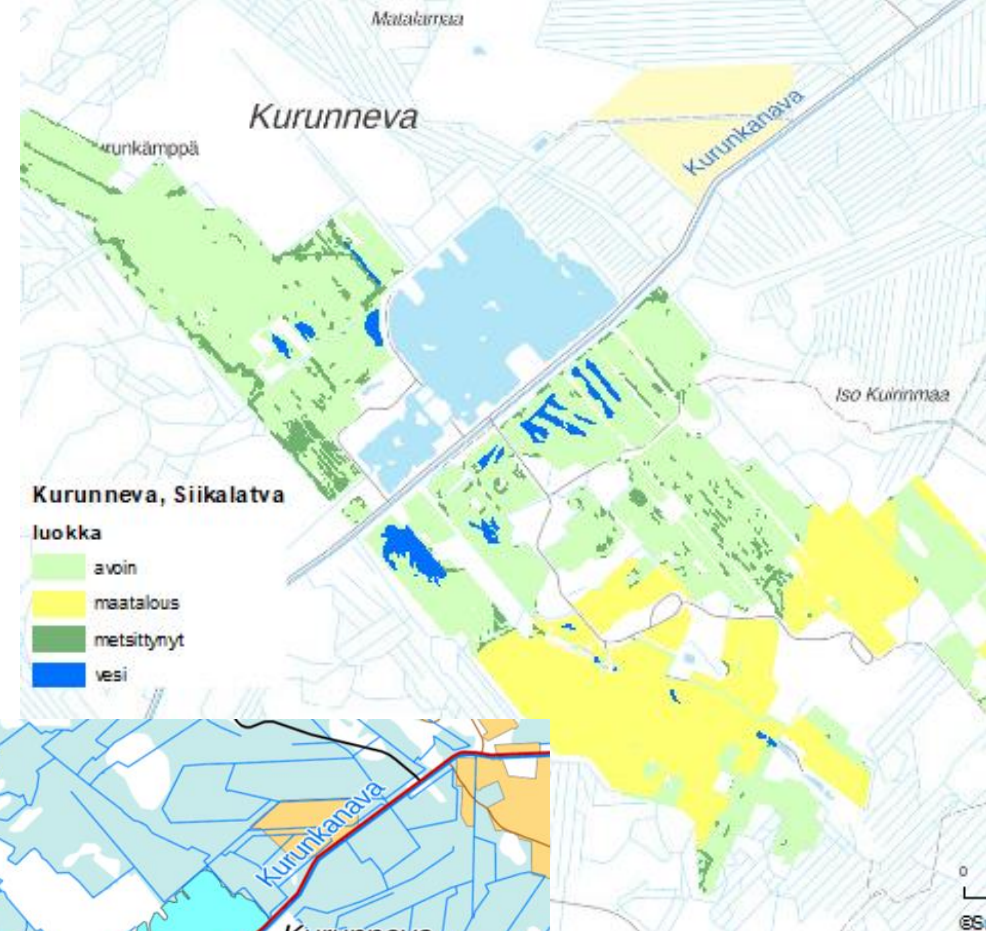
Paikkatietoanalyysi

- Olemassa olevan paikkatiedon kerääminen ja koostaminen kaikilta Pohjois-Pohjanmaan alueen turvetuotantoalueilta
- Vaikka hankkeessa keskitytään kosteikoihin, tehdään samalla myös paikkatietoanalyysi koskien muita tuotantoalueiden maankäyttömuotoja
- Paikkatietoanalyysin avulla selvitetään, mihin maankäyttömuotoihin turvetuotantoalueita on päätynyt ja miten erilaiset jälkikäyttövaihtoehdot painottuvat pinta-aloiltaan eri aikoina

Käytetyt aineistot

- Mammutti-hankkeen tuottama Turvetuotantoalueet ja niiden jälkikäyttömuodot -aineisto
- Ilmakuvat
- Maastokartta
- Maanmittauslaitoksen Kiinteistörekisterikartta
- Vanhat ympäristöluvat ja velvoitetarkkailuraportit
- POP-ELYn listaus turvetuotannon lopettaneista alueista

Turvetuotantoalueesta jälkikäyttöön

Turvetuotanto

Aktiivinen turvetuotantovaihe, jolloin alueen pääasiallinen maankäyttömuoto on energiaturpeen tuotanto

Jälkihoito

Siirtymävaihe turvetuotannosta muihin maankäyttömuotoihin

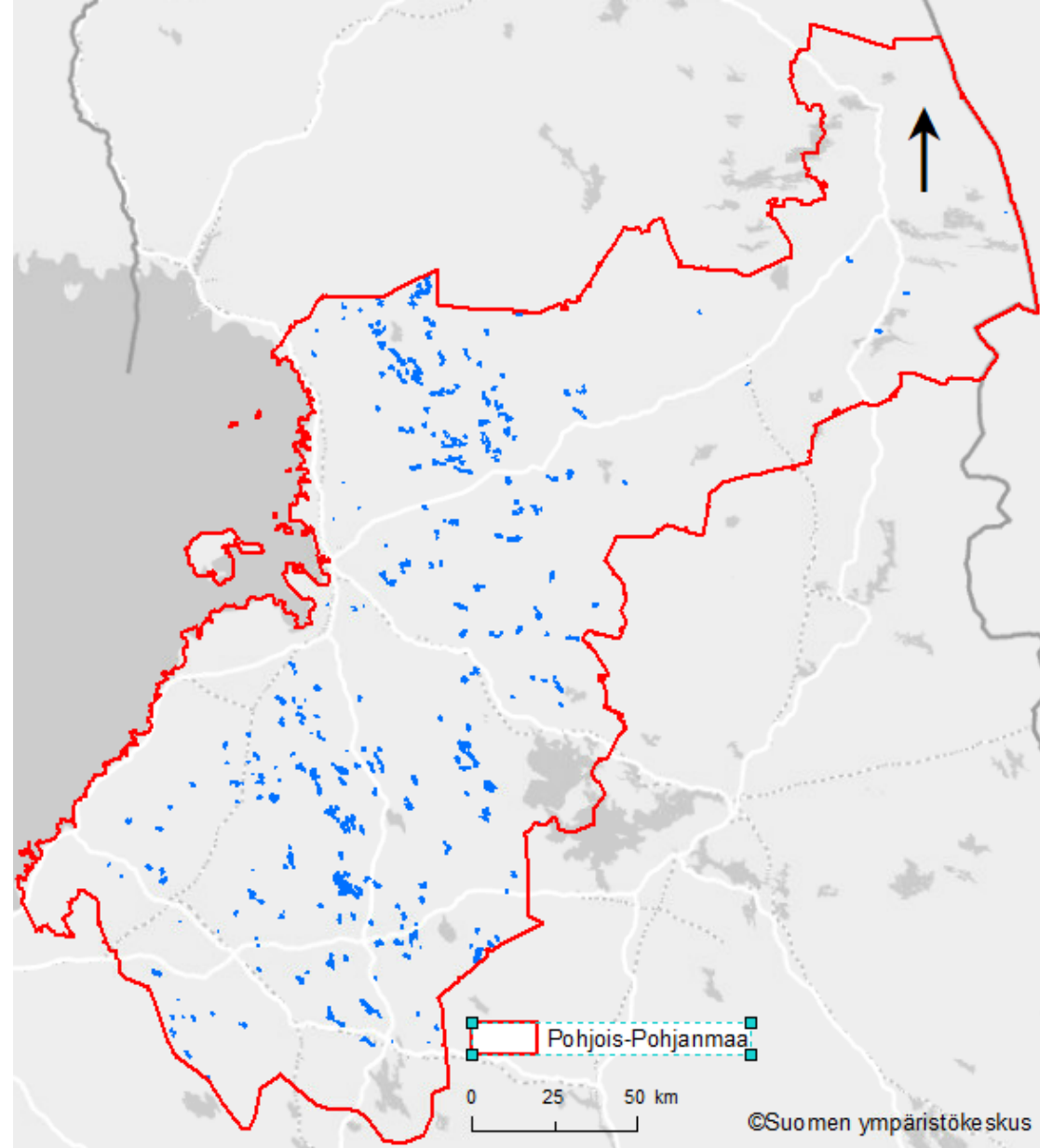
Jälkikäyttö

Maankäyttö turvetuotannon päättymisen jälkeen, esim. rakennetut kosteikot, metsittäminen, maatalous

Turvetuotantoalueet Pohjois- Pohjanmaalla

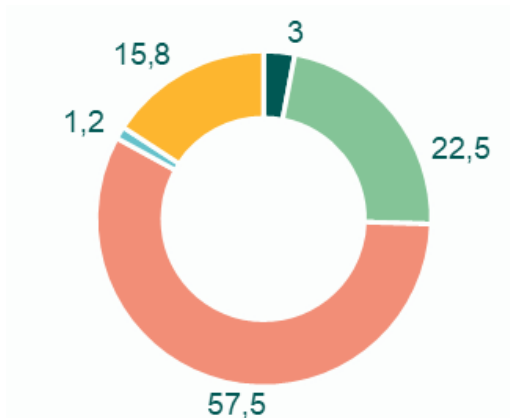
- Mammutti-aineiston turvetuotantoalueet Pohjois-Pohjanmaan alueella (kuvassa sinisellä)

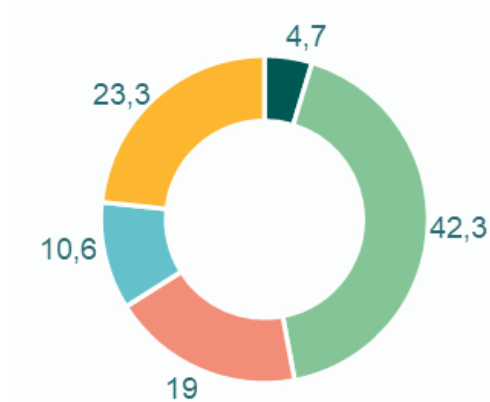
Turvetuotantoalueiden maankäyttö

- Turvetuotantoalueiden maankäyttöä tarkasteltiin kaikilta Mammutin alueilta, sekä tarkemmin vesitetyiltä alueilta

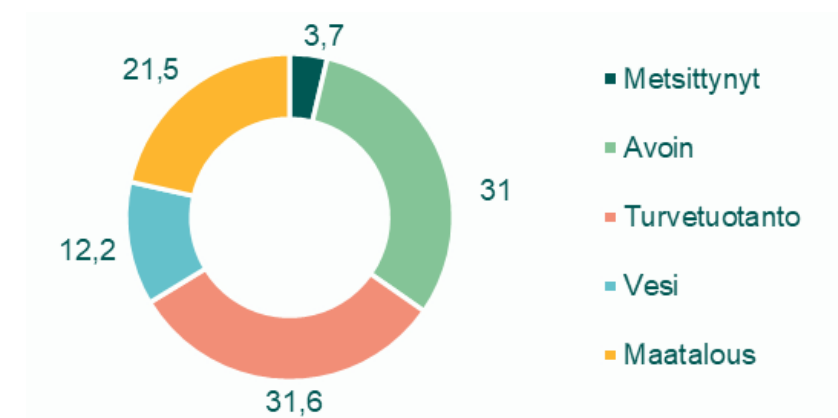
Kaikki Mammutti-alueet

Vesitetyt Mammutti-alueet

Kaikki vesitetyt alueet

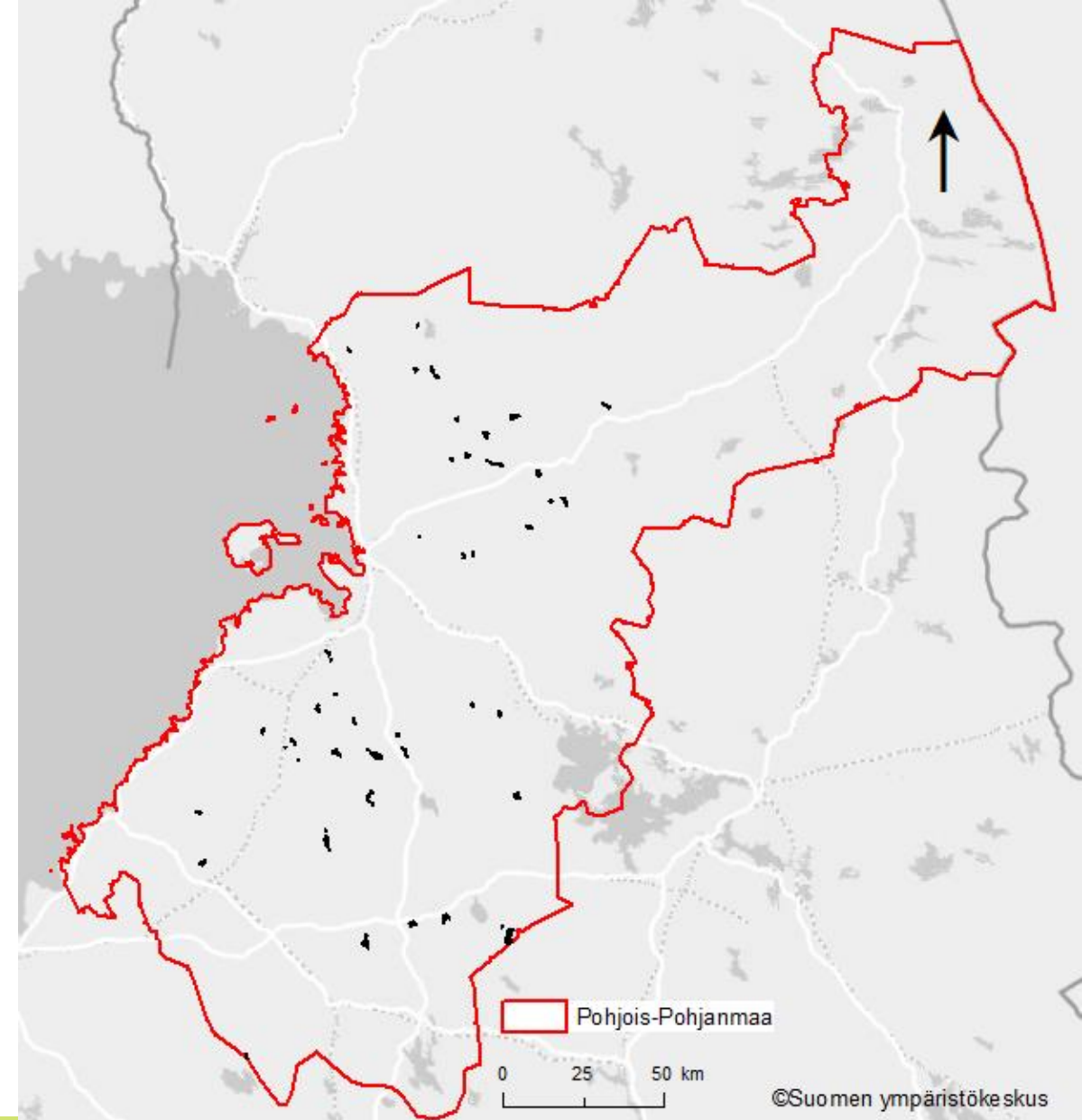

- Metsittynyt
- Avoin
- Turvetuotanto
- Vesi
- Maatalous

Vesitetyt turvetuotantoalueet Pohjois- Pohjanmaalla

- Mammutti-aineiston perusteella löydetyt vesialueet + ilmakuviin avulla tarkistettut alueet
- Yhteensä 45 kpl

Monimuotokosteikot

- Kosteikoksi määriteltiin alueet, joilla vettä on vähintään yksi hehtaari
 - Vesialue voi olla yhtenäinen tai koostua useista pienemmistä osista
- Kaikilta kosteikoilta selvitettiin niiden maankäyttömuodot ja niiden suhteelliset osuudet alasta
- Maanomistajat selvitettiin maastotöistä tiedottamista varten

Vesistökuormitusmittaukset

- Tarkastelukäynnit kaikilla 45 kosteikolla
- Vesistökuormitus selvitykset kaikilla niillä kosteikoilla, joilla on olemassa lähtevän veden uoma
- Useita maastokäyntejä ja vesinäytteenottoja, jotta saadaan kuormitus erilaisissa hydrologisissa tilanteissa huomioon otettua
- Maastossa tarkastellaan myös mm. avovesipinnan laajuutta, soistuneiden alueiden osuutta ja kasvittuneisuutta
- Alueilta kerätään kaikki aiempi data, jotta voidaan päätellä millaisia alueet ovat olleet tuotannon aikana, millaista kuormitusta niiltä on tullut ja miten kosteikko on perustettu

Kohteiden valinta kasvihuonekaasumittauksiin

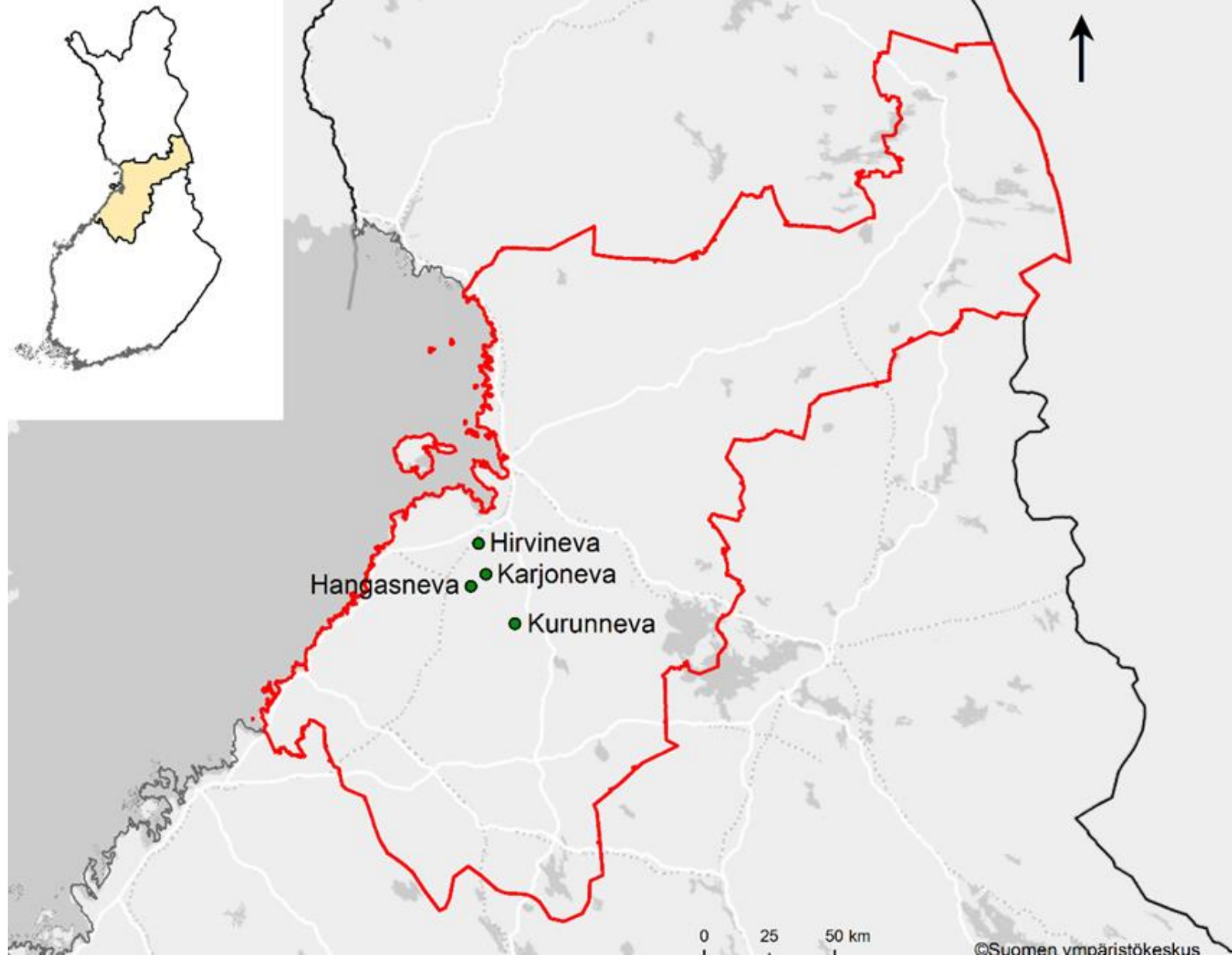
Kohteiden valintaan vaikuttavia tekijöitä

- 1) Vesittämisaikakohta → mielellään eri aikoina jälkikäyttöön siirtyneitä alueita
- 2) Alueiden etäisyys Oulusta ja toisistaan → järkevän pituiset näytteenotto-/mittausreissut
- 3) Johdetaanko alueilta vesiä pois
- 4) Olemassa olevat rakenteet vesistön äärellä (pitkospuut, sillat, laiturit) → helpottavat kasvihuonekaasumittauksia

Valitut kohteet khk-mittauksiin

- Hirvineva, Liminka
- Hangasneva, Siikajoki
- Karjoneva, Siikajoki
- Kurunneva, Siikalatva

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Hirvineva

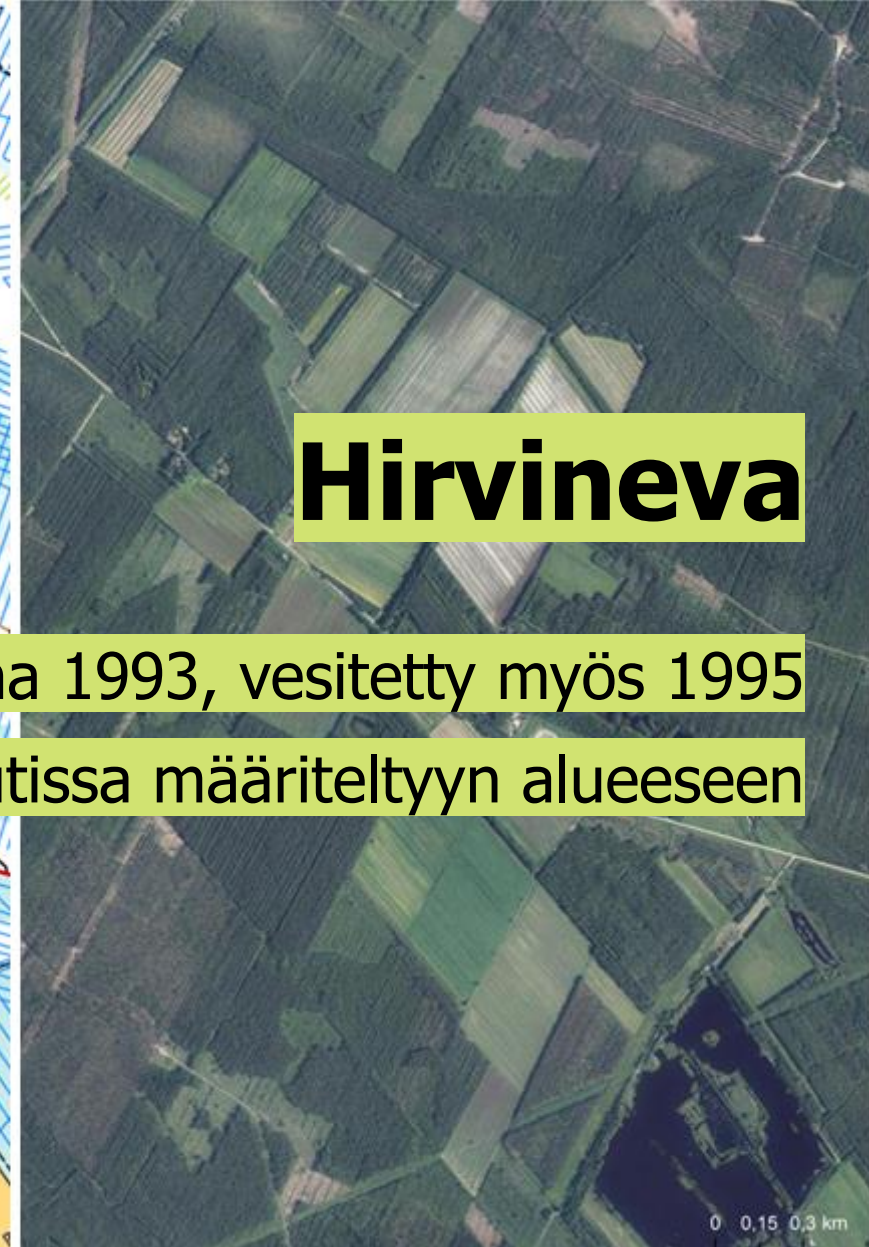
- Turvetuotannon jälkihoitoon siirrytty vuonna 1993, vesitetty myös 1995
- Hirvilampea ei ole laskettu mukaan Mammutissa määriteltyyn alueeseen

Hirvineva, Liminka

luokka

- avoin
- maatalous
- metsittyynyt
- vesi

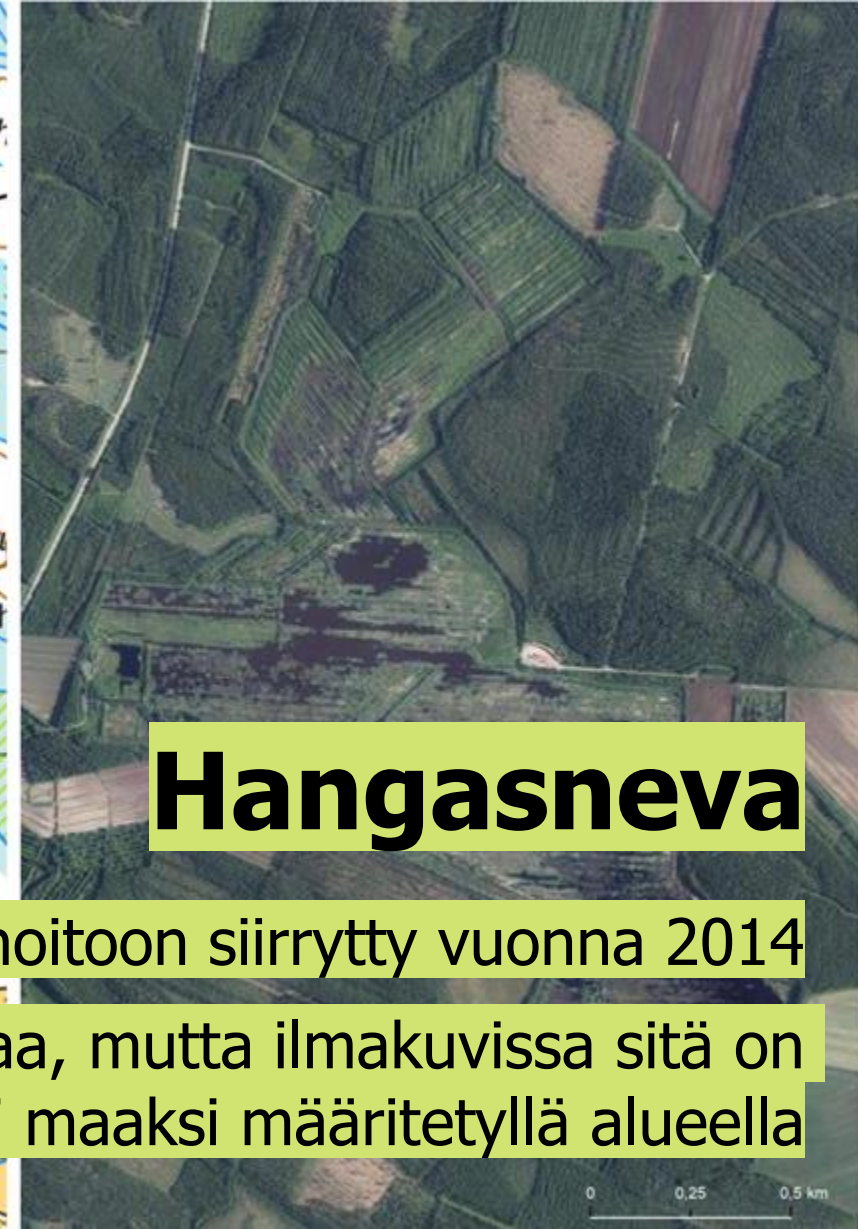
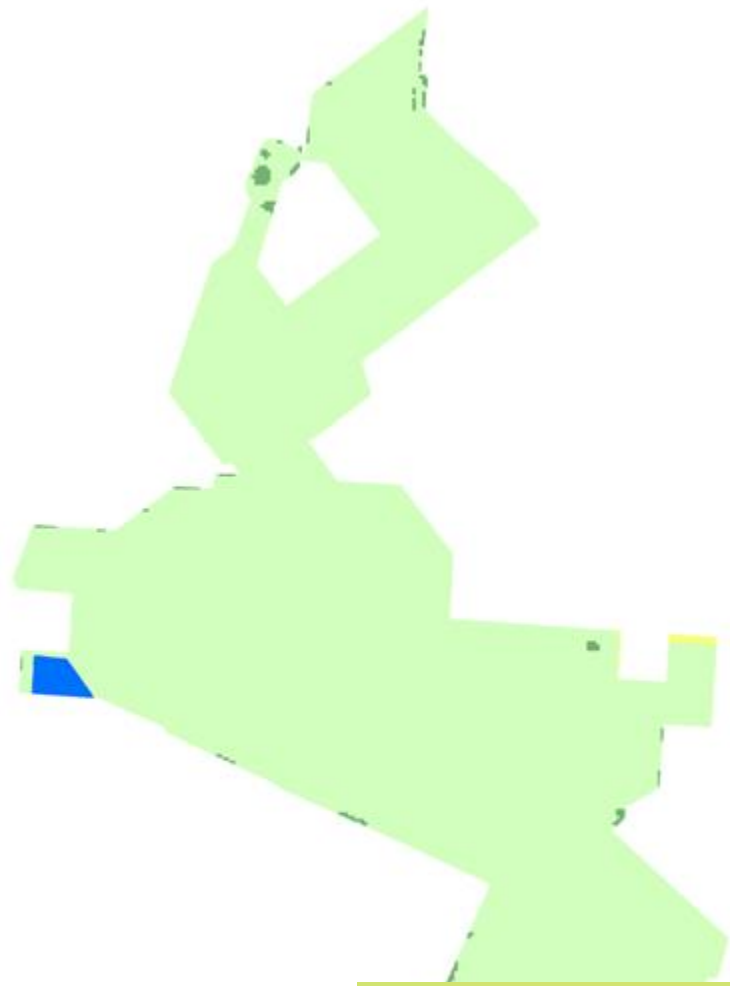
0 0,25 0,5 km

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Hangasneva

- Turvetuotannon jälkihoitoon siirrytty vuonna 2014
- Mammutin aineistossa nähdään vesitettyä alaa, mutta ilmakuivissa sitä on hieman enemmän avoimeksi maaksi määritetyllä alueella

Hangasneva, Siikajoki luokka

- avoin
- maatalous
- metsitty
- vesi

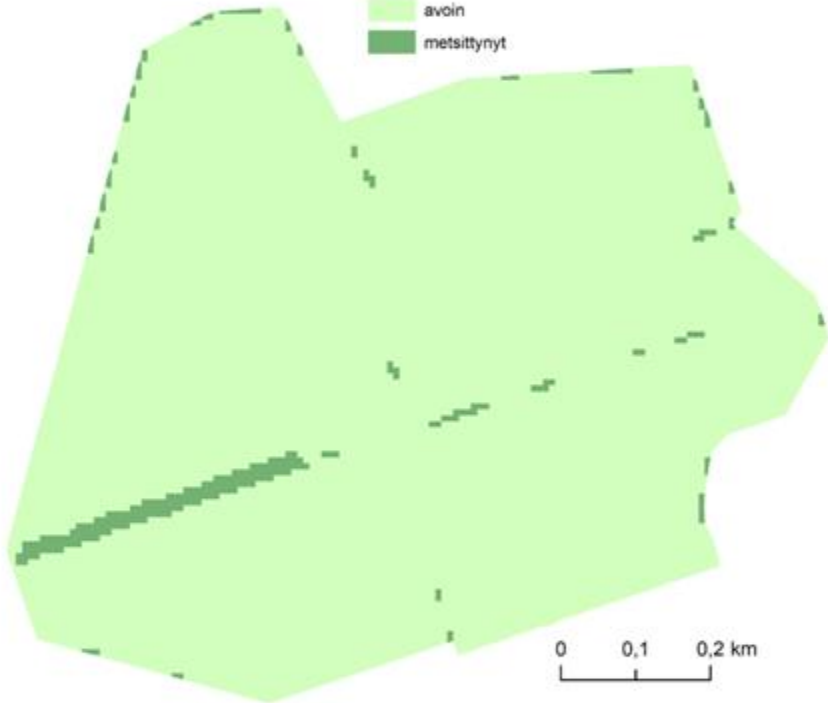
Euroopan unionin osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Karjoneva, Siikajoki
luokka

- avoin
- metsittynyt

Karjoneva

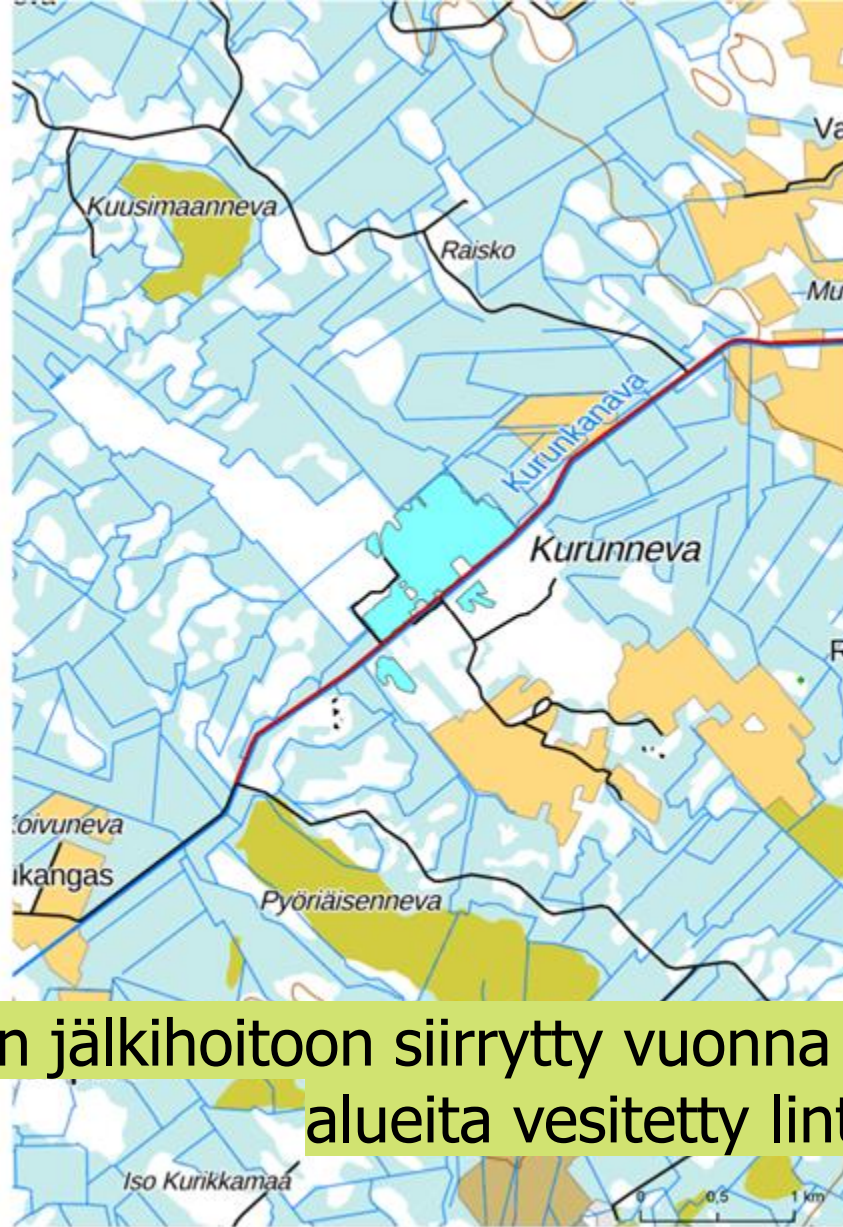
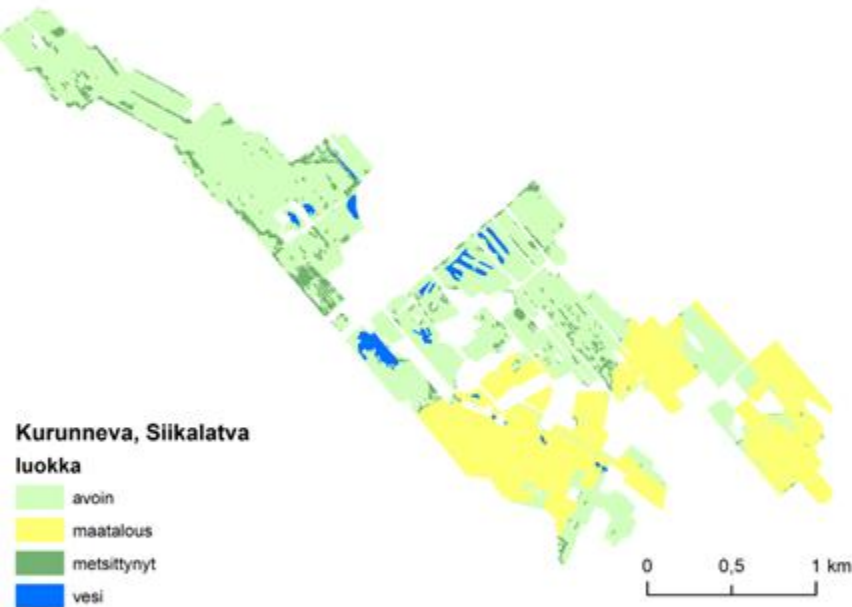
- Turvetuotannon jälkihoitoon siirrytty vuonna 2007
- Ennallistaminen kosteikoksi alkoi vuonna 2011

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Kurunneva

- Turvetuotannon jälkihoitoon siirrytty vuonna 2006, mutta ensimmäisiä alueita vesitetty lintuvedeksi jo vuonna 1997

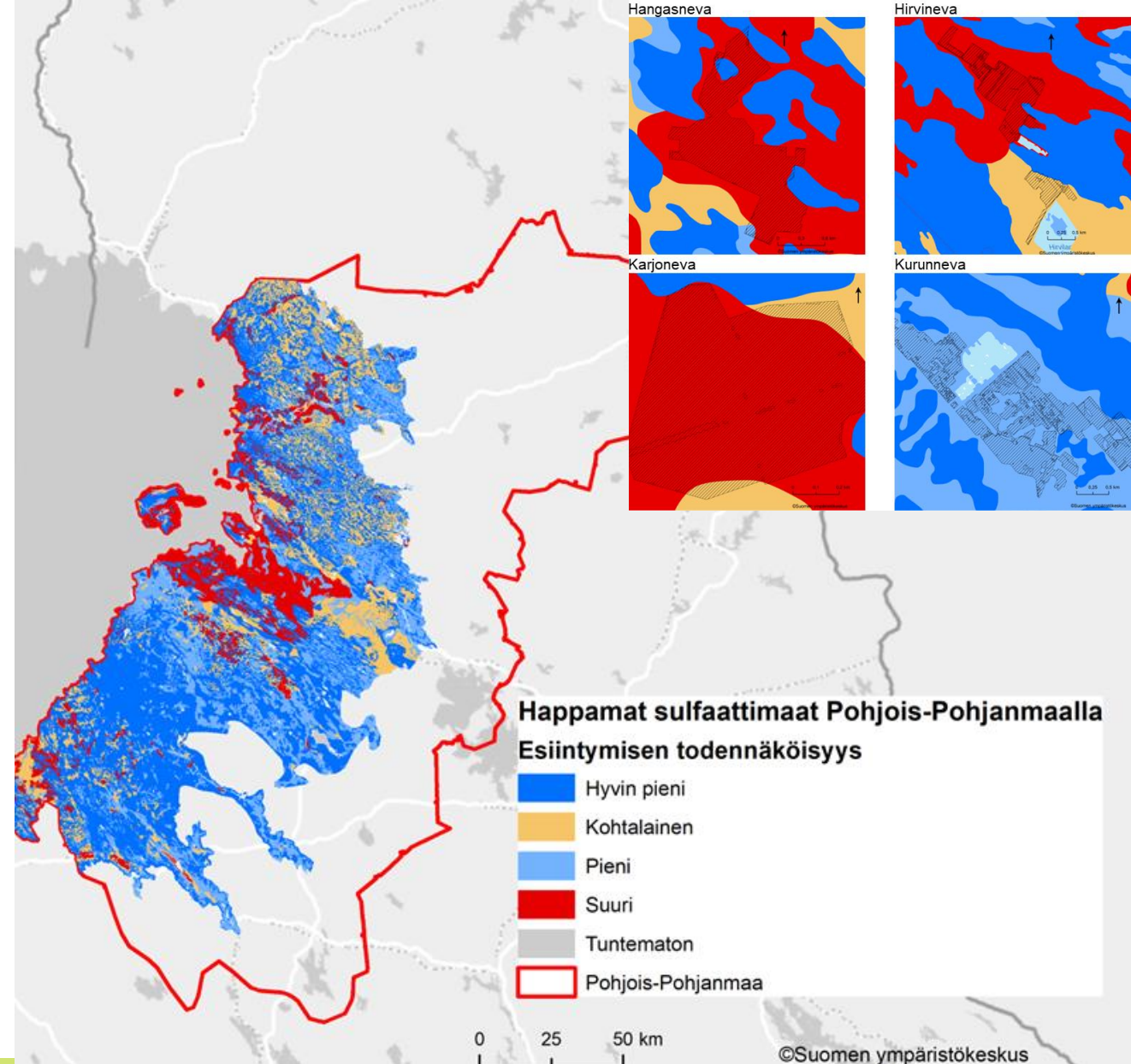
Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Alueilla huomioitavia asioita

- Happamat sulfaattimaat
 - Kaikki valitut khk-kohteet sijaitsevat alueella, joilla esiintyy happamia sulfaattimaita, samoin suuri osa muista jälkikäyttökosteikoista
- Muiden maankäyttömuotojen vaikutus kuormitukseen

Hankkeen tulokset

- Hankkeessa tuotetaan tarinakartta, jota päivitetään hankkeen edetessä
- Sisältää mm. karttoja, kuvia ja videoita kosteikoilta sekä tutkimuksen keskeisiä tuloksia

Kiitos!

sanna.karjalainen@syke.fi
www.syke.fi/hankkeet/movetu

Euroopan unionin
osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

